

Nr 142.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.; given Stockholms slott den 26 februari 1937.

Under åberopande av bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Förslag

till

Lag

**angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19)
om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande
till utlandet m. m.**

Härigenom förordnas, att lagen den 16 februari 1934 om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m., vilken lag gäller till och med den 30 juni 1937¹, skall äga fortsatt giltighet efter sistnämnda dag till och med den 30 juni 1938, dock att från och med den 1 juli 1937 3 § skall hava följande ändrade lydelse:

3 §.

Där för tillsyn å efterlevnad av förordnande varom ovan sagts så finnes behöfligt, äge Konungen stadga skyldighet att förete handelsböcker jämte därtill hörande handlingar. Konungen äge jämväl i övrigt meddela erforderliga föreskrifter för verkställande av förordnandet så ock till förhindrande av åtgärder, som äro ägnade att uppenbart motverka vinnandet av med förordnandet avsett ändamål.

¹ Se 1936:107. Senaste lydelse av 1 och 3 §§, se 1935:326.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 5 februari 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler efter gemensam beredning med t. f. cheferna för utrikes-, justitie- och finansdepartementen fråga om *fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.* samt anför härvid följande:

Sedan Kungl. Maj:t i proposition den 12 januari 1934 (nr 56) förelagt riksdagen förslag till lag om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m., att gälla tills vidare till och med den 30 juni 1935, tillkännagav riksdagen (skrivelse nr 15), att riksdagen bifallit propositionen. I överensstämmelse med riksdagens beslut utfärdade Kungl. Maj:t den 16 februari 1934 lag (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m., i det följande benämnd clearinglagen.

I proposition den 17 maj 1935 (nr 246) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1936 av nämnda lag, dock att 1 och 3 §§ i lagen skulle från och med den 1 juli 1935 hava viss ändrad lydelse. Sedan riksdagen (skrivelse nr 297) anmält, att riksdagen bifallit propositionen, utfärdades lag i ämnet den 15 juni 1935 (nr 326).

Efter förslag av Kungl. Maj:t i proposition den 28 februari 1936 (nr 121) beslöt riksdagen (skrivelse nr 115), att clearinglagen i sålunda ändrat skick skulle givas ytterligare förlängd giltighet för tiden till och med den 30 juni 1937. Lag härom utfärdades den 17 april 1936 (nr 107).

Clearinglagen har i dess nu gällande avfattning följande lydelse:

»1 §.

Har i främmande stat rätten att förfoga över betalningsmedel inskränkts, äge Konungen, i den mån så prövas nödigt för vinnande av betalningsutjämnning (clearing), efter hörande av fullmäktige i riksbanken förordna, att den, som är betalningsskyldig för vara, härrörande från den främmande staten, eller eljest är pliktig att utgiva betalning för fordran, som tillkommer någon i den staten eller som från sådan fordringsägare övergått å annan, skall fullgöra betalningsskyldigheten

a) om clearingavtal slutits med den främmande staten, genom att på villkor, som stadgas i avtalet, inbetala beloppet i riksbanken eller i annan av Konungen angiven bank eller ock i särskild för ändamålet inrättad kassa; samt

b) i annat fall genom beloppets insättande i bank eller kassa, varom under a) förmåles, å räkning, varöver förfogande icke må ske i vidare mån än Konungen bestämmer.

I förordnande, som nu sagts, äge Konungen föreskriva, i vilket myntslag betalningen skall fullgöras.

2 §.

I fall då förordnande meddelas om insättning av medel å räkning, som i 1 § under b) avses, äge Konungen, där omständigheterna därtill föranleda, tillika förordna, att den, som har fordran hos någon i den främmande staten men på grund av där vidtagna inskränkningar i rätten att förfoga över betalningsmedel ej kan erhålla betalning, skall äga utbekomma betalning av insatta medel mot det att han för clearing av fordringar, för vilkas gäldande insättningar skett, avstår så mycket av sin egen fordran, som svarar mot uppburet belopp.

3 §.

Konungen äge meddela erforderliga föreskrifter för verkställande av förordnande, varom ovan sagts, så ock till förhindrande av åtgärder, som äro ägnade att uppenbart motverka vinnandet av med sådant förordnande avsett ändamål.»

Förordnanden jämlikt ifrågavarande lag hava av Kungl. Maj:t hittills meddelats i förhållande till följande länder, med vilka betalningsöverenskommelser avslutats: *Turkiet* (kungörelse den 22 juni 1934, nr 348; ändr. 1936 nr 488); *Tyska riket* (kungörelse den 28 augusti 1934, nr 464; ändr. 1934 nr 510 och 549); *Estland* (kungörelse den 27 mars 1935, nr 72); *Lettland* (kungörelse den 27 mars 1935, nr 71; ändr. 1936 nr 258); och *Italien* (kungörelse den 28 juni 1935, nr 381; ändr. 1936 nr 498 och 585). Därjämte har Kungl. Maj:t den 19 september 1936 med stöd av clearinglagen utfärdat kungörelse (nr 511) om fullgörande av betalningsskyldighet i förhållande till *Spanien*, varigenom betalningarna till nämnda land i viss omfattning spärrats.

Handläggningen av ärenden rörande de nu angivna författningarnas tillämpning ankommer, såvitt angår clearingförfarandet med Tyskland och Italien samt betalningsanordningen i förhållande till Spanien, på *clearingnämnden*, för vilken instruktion av Kungl. Maj:t utfärdats den 28 augusti 1934 (nr 465); jfr kungörelsen den 15 februari 1935 (nr 23) med vissa bestämmelser angående uppgiftsskyldighet i förhållande till clearingnämnden. Ärenden rörande clearingavtalen med Turkiet, Estland och Lettland handläggas av *clearingkontoret*, som organiserats i nära anslutning till Sveriges allmänna exportförening. Närmare föreskrifter angående clearingkontorets verksamhet hava av Kungl. Maj:t meddelats i brev den 22 juni 1934.

Då, såsom förut nämnts, clearinglagen upphör att gälla med utgången av juni månad 1937, har inom handelsdepartementet till övervägande upptagits frågan om utsträckande av lagens giltighetstid. I samband härmed har upp-

märksamhet ägnats åt spørsmålet om möjligen behövligen ändringar i lagen, och särskilt frågan om utvidgning av det åt Kungl. Maj:t i lagens 3 § lämnade bemyndigandet att utfärda föreskrifter för verkställande av förordnande om clearinglagens tillämpning att omfatta även befogenhet för Kungl. Maj:t att stadga skyldighet för enskild näringsidkare att för myndighet, som handhar clearingförfarandet, tillhandahålla sina handelsböcker med tillhörande handlingar.

Spørsmålet om Kungl. Maj:ts befogenhet att utfärda dylika föreskrifter upptogs till behandling av konstitutionsutskottet vid 1936 års riksdag i dess memorial (nr 34) angående granskning av de i statsrådet förda protokoll.

Utskottet erinrade om att Kungl. Maj:t i anledning av framställning av clearingnämnden den 15 februari 1935 utfärdat förutberörda kungörelse med vissa bestämmelser angående uppgiftsskyldighet i förhållande till clearingnämnden. I denna kungörelse hade i 2 § stadgats bl. a., att där så erfordrades för nödig upplysnings vinnande, clearingnämnden skulle äga vid lämpligt vite förelägga den, som hade ärende av beskaffenhet att röra tillämpningen av mellan Sverige och Tyskland gällande avräkningsöverenskommelse, att för nämnden eller den, som handlade på nämndens uppdrag, tillhandahålla sina handelsböcker jämte därtill hörande handlingar. Vidare hade Kungl. Maj:t i omförmälda kungörelser den 27 mars 1935 om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till Lettland och Estland m. m. bland annat stadgat att, där så för nödig upplysnings vinnande erfordrades, clearingkontoret ägde i ärende rörande tillämpningen av respektive clearingöverenskommelse förelägga den, som ärendet vidkomme, att för clearingkontoret eller den, som handlade på dess uppdrag, tillhandahålla sina handelsböcker jämte därtill hörande handlingar ävensom att den, som underlåte att fullgöra sådant föreläggande, skulle straffas med dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Slutligen hade Kungl. Maj:t i kungörelsen den 28 juni 1935 om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till Italien meddelat samma bestämmelser angående skyldighet att tillhandahålla handelsböcker m. m. som i nyssnämnda kungörelser den 27 mars 1935.

Utskottet anförde i anslutning härtill följande:

Bokföringsskyldigheten reglerades i en av Konung och riksdag gemensamt beslutad författning, bokföringslagen den 31 maj 1929. Inom den gemensamma lagstiftningens område fölle också konstitutionellt ett till sin principiella innebörd så allvarligt åläggande för den enskilde som att för myndighets granskning vare sig i tvist med annan eller eljes tillhandahålla sina handelsböcker. Konstitutionell praxis bestyrkte även uppfattningen, att Konungen icke med stöd av sin ekonomiska lagstiftningsmakt enligt § 89 regeringsformen kunde föreskriva skyldighet för enskilda att tillhandahålla myndighet sina handelsböcker. I ett flertal av Konung och riksdag gemensamt beslutade författningar föreskrevs däremot sådan skyldighet.

På grund härav hade utskottet funnit nödvändigt att besluta anmärkning mot vederbörande föredragande statsråd.

Riksdagen beslöt att lägga den ifrågavarande punkten i memorialet till handlingarna.

I en den 26 januari 1937 dagtecknad, inom handelsdepartementet upprätaad promemoria angående fortsatt giltighet av clearinglagen har, efter erin-

ran om konstitutionsutskottets nyss återgivna anmärkning, föreslagits *dels* att clearinglagens giltighetstid utsträcktes fram till och med den 30 juni 1938, *dels ock* att, därest befogenhet för Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser om skyldighet att tillhandahålla handelsböcker jämte tillhörande handlingar ansåges böra grundas på en uttrycklig föreskrift i clearinglagen, sådan föreskrift intoges i lagens 3 §.

Över berörda promemoria hava kommerskollegium, clearingnämnden och fullmäktige i riksbanken avgivit yttranden. Samtliga hörda myndigheter tillstyrka, att lagens giltighetstid förlänges i enlighet med vad i promemorian föreslagits samt förklara sig ej hava någon erinran mot den ifrågasatta ändringen av 3 § i lagen.

*Departements-
chefen.*

Då behov av sådant bemyndigande, varom i clearinglagen stadgas, alltjämt gör sig gällande, tillstyrker jag, att åt lagen i fråga förlänas förlängd giltighet under ytterligare ett år. Härvid torde 3 § böra underkastas sådan omformulering att däri uttryckligen angives att Kungl. Maj:t äger befogenhet att stadga skyldighet för vederbörande att förete sina handelsböcker med därtill hörande handlingar.

I överensstämmelse med vad nu anförts har inom handelsdepartementet upprättats förslag till *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.*

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Elin Sjöcrona.

Förslag

till

Lag

angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19)
om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande
till utlandet m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 16 februari 1934 om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m., vilken lag gäller till och med den 30 juni 1937¹, skall äga fortsatt giltighet efter sistnämnda dag till och med den 30 juni 1938, dock att från och med den 1 juli 1937 3 § skall hava följande ändrade lydelse:

3 §.

Där för utövande av tillsyn å efterlevnad av förordnande varom ovan sagts så finnes behöfligt, äge Konungen stadga skyldighet att förete handelsböcker jämte därtill hörande handlingar. Konungen äge jämväl i övrigt meddela erforderliga föreskrifter för verkställande av förordnandet, så ock till förhindrande av åtgärder, som äro ägnade att uppenbart motverka vinnandet av med förordnandet avsett ändamål.

¹ Se 1936:107. Senaste lydelse av 1 och 3 §§, se 1935:326.

Utdrag av protokoll, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 18 februari 1937.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet AFZELIUS,
regeringsrådet ASCHAN,
justitieråden FORSBERG,
LIND.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokoll över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 5 februari 1937, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av kommerserådet Siegfried Matz.

Lagrådet yttrade:

Sedan numera befunnits erforderligt, att åt de organ, vilka handhava tillämpningen av clearinglagen, beredes möjlighet att vinna kännedom om innehålllet av enskilda näringsidkares handelsböcker, böra härav föranledda bestämmelser otvivelaktigt meddelas i formen av allmän lag. Såsom vid annat tillfälle framhållits av lagrådet (jfr Nytt Juridiskt Arkiv avd. II årg. 1932 s. 135), kunna föreskrifter, vilka med stöd av bemyndigande i sådan lag utfärdas i administrativ ordning, härvid icke göra tillfyllest, då de näppligen kunna sträckas längre än till att angiva den yttre ordningen för kontrollens åvägbringande. Därutöver erfordras bestämmelser till skydd mot obehörigt yppande av vad vid granskning av böckerna förekommit ävensom rörande nödiga tvångsmedel för den händelse skyldighet att förete böckerna ej frivilligt fullgöres. I dessa avseenden kan erinras om de stadganden, som för väsentligen jämförliga fall upptagits i lagen den 18 juni 1925 om undersökning angående monopolistiska företag och sammanslutningar. Även den bestämmelse, vilken nu föreslås till införande i 3 § clearinglagen, lär vara alltför allmänt hållen för att därifrån skulle kunna härledas befogen-

het att annorledes än genom lag fastställa regler av angivna slag. Därest fullständiga föreskrifter anses icke böra upptagas i clearinglagen, synes samma ändamål kunna tillgodoses på det sätt, att till bestämmelsen om rätt för Konungen att förordna om skyldighet att förete handelsböcker jämte därtill hörande handlingar anslutes stadgande av innehåll att, där dylik skyldighet föreskrivits, vad i samma hänseende gäller enligt oförmälda lag av år 1925 skall äga motsvarande tillämpning.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 26 februari 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för justitie- och finansdepartementen lagrådets den 18 februari 1937 avgivna utlåtande över det den 5 februari 1937 till lagrådet remitterade förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.

Efter redogörelse för utlåtandets innehåll anför departementschefen:

Lagrådet har, såsom av utlåtandet framgår, förordat, att till den i det remitterade lagförslaget intagna bestämmelsen om rätt för Kungl. Maj:t att förordna om skyldighet att förete handelsböcker jämte därtill hörande handlingar anslutas bestämmelser till skydd mot obehörigt yppande av vad vid granskning av böckerna förekommit ävensom rörande nödiga tvångsmedel för den händelse skyldighet att förete böckerna ej frivilligt fullgöres.

Med anledning härav vill jag erinra, att bestämmelser angående förbud för person, som är anställd hos vederbörande clearingorganisation, mot obehörigt yppande av affärsförhållande, varom han under tjänstgöring erhållit kännedom, ävensom angående straff för överträdelse av sådant förbud torde vara erforderliga, jämväl såvitt angår andra förhållanden än dem, som inhämtas vid granskning av vederbörandes handelsböcker. I berörda hänseenden behövlige stadganden återfinnas i vissa av de i samband med clearingförfarandet av Kungl. Maj:t utfärdade författningarna. Befogenhet för Kungl. Maj:t att meddela dylika bestämmelser har ansetts innefattad under det i clearinglagens 3 § åt Kungl. Maj:t lämnade bemyndigandet att utfärda erforderliga föreskrifter för verkställande av förordnande, som i lagen avses.

Vad angår nödiga tvångsmedel för den händelse skyldighet att förete handelsböckerna ej frivilligt fullgöres, må nämnas, att bestämmelser äro behövlige för att tvinga vederbörande att även fullgöra annan uppgiftsskyldighet t. ex. att lämna uppgift om tidigare årsimport, om till grund för provisionsavräkning liggande affärsavslut m. m. Jämväl dylika bestämmelser hava av Kungl. Maj:t upptagits i vissa av clearingförfattningarna.

Också i detta fall har Kungl. Maj:ts befogenhet i förevarande avseende ansetts kunna härledas ur den nyss åberopade bestämmelsen i lagens 3 §.

Med hänsyn till det anförda och under beaktande tillika av rådande praxis sådan denna kommit till uttryck i vissa andra författningar på närliggande områden, har jag funnit lagrådets erinran i berörda delar ej böra föranleda någon ändring i lagförslaget.

Departementschefen hemställer, att förslaget — sedan detsamma undergått viss jämkning av formell art — måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Leif Belfrage.
